

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Карпатського національного університету

імені Василя Стефаника

Валентина ЯКУБІВ

«22» жовтня 2025 р.

ВИТЯГ

з протоколу № 1 засідання фахового семінару

кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва

Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

від 20 жовтня 2025 року

ПРИСУТНІ:

– з кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва:

докторка мистецтвознавства, професорка, завідувачка кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва В. Г. Дутчак;

докторка мистецтвознавства, професорка кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва О. Р. Фабрика-Процька;

кандидатка мистецтвознавства, доцентка кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Л. Б. Романюк;

кандидатка мистецтвознавства, доцентка кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Л. М. Пасічняк;

кандидатка мистецтвознавства, доцентка кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Л. М. Опарик;

кандидатка мистецтвознавства, доцентка кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Палійчук І. С.;

кандидатка мистецтвознавства, доцентка кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва М. В. Булда;

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва В. Ф. Князев;

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Ю. М. Гулянич;

кандидатка мистецтвознавства, викладачка кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Н. Б. Федорняк;

– з кафедри методики музичного виховання та диригування:

докторка мистецтвознавства, професорка кафедри методики музичного виховання та диригування Г. В. Карась;

– з кафедри виконавського мистецтва:

кандидат мистецтвознавства, професор кафедри виконавського мистецтва, заступник директора Навчально-наукового інституту мистецтв Ю. І. Волощук;

– з кафедри дизайну і теорії мистецтва:

докторка мистецтвознавства, доцентка, професорка кафедри дизайну і теорії мистецтва І. М. Дундяк.

З присутніх – 4 доктори наук та 9 кандидатів наук – фахівці за профілем представленої дисертації.

Головуюча на фаховому семінарі – завідувачка кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва, докторка мистецтвознавства, професорка В. Г. Дутчак;

СЛУХАЛИ:

1. Результати дисертаційної роботи Пронюк Марії Мирославівни, денної (державної) форми навчання на тему: «Культуротворча діяльність Верховного Архієпископа Української Греко-Католицької Церкви Йосифа Сліпого в середовищі української діаспори другої половини ХХ століття», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 034 Культурологія.

Тему дисертаційної роботи «Культуротворча діяльність Верховного Архієпископа Української Греко-Католицької Церкви Йосифа Сліпого в

середовищі української діаспори другої половини ХХ століття», затверджено на засіданні Вченої ради ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» протокол № 9 від 26 жовтня 2021 року.

Науковий керівник – доктор мистецтвознавства, професор Карась Ганна Василівна.

Виступ здобувачки Пронюк Марії Мирославівни:

Шановна голово комісії, Віолетто Григорівно, наукова керівнице, Ганно Василівно, та всі учасники фахового семінару! До вашої уваги – основні положення дисертації на тему: «Культуротворча діяльність Верховного Архієпископа Української Греко-Католицької Церкви Йосифа Сліпого в середовищі української діаспори другої половини ХХ століття». Наукова керівниця: Карась Ганна Василівна, докторка мистецтвознавства, професорка.

Актуальність теми. У сучасних умовах, коли мільйони українців змушені жити поза межами Батьківщини через війну, як ніколи постає питання: як зберегти свою національну ідентичність, культуру, мову, духовність – тобто ті засадничі речі, які формують нас як народ.

У цьому контексті надзвичайно важливо звернутися до історичного досвіду української діаспори, яка вже впродовж ХХ століття зіткнулася з подібними викликами. І саме в цій історії особливе місце належить постаті Йосифа Сліпого – духовного лідера, який після багаторічного радянського ув'язнення продовжив своє служіння українському народу, але вже в нових умовах – у вимушеній еміграції.

Йосиф Сліпий не лише очолив Українську Греко-Католицьку Церкву у вигнанні, а й став ініціатором широкої культуротворчої діяльності. Його зусилля були спрямовані на збереження духовної єдності українців, розвиток богословської науки, релігійної освіти, підтримку культурних ініціатив у діаспорі. Усе це сприяло формуванню стійкої української ідентичності в еміграційних громадах у всьому світі.

Актуальність дисертаційної роботи полягає у необхідності комплексного осмислення культурної спадщини Йосифа Сліпого в контексті життя української діаспори другої половини ХХ століття.

Його досвід є не лише частиною нашої історії, а й цінним орієнтиром у часи новітньої еміграції – тоді, коли українці знову змушені шукати духовної опори, культурної ідентичності та єдності далеко від рідної землі.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є всебічне висвітлення культуротворчої діяльності Верховного Архiepіскопа Йосифа Сліпого у контексті середовища української діаспори другої половини ХХ століття. Особлива увага зосереджується на аналізі його духовної та інтелектуальної спадщини, її значенні для формування української національної ідентичності та актуалізації в сучасних умовах.

У відповідності до поставленої мети, були сформульовані такі **завдання**:

- *опрацювати* історіографію теми та класифіковано джерельну базу дослідження – зокрема архівні документи, епістолярну спадщину, публіцистику та богословські праці Йосифа Сліпого.
- *проаналізувати* теоретико-методологічні підходи, визначено ключові поняття й дослідницькі рамки.
- *здійснити* характеристику духовної, богословської та інтелектуальної спадщини Йосифа Сліпого у контексті її значення для української діаспори.
- *вивчити* вплив його діяльності на формування національної свідомості українців за кордоном.
- *визначити* актуальність ідей та ініціатив Йосифа Сліпого для сучасної України, а також узагальнено його внесок у збереження та розвиток української культури й духовності в умовах еміграції.

Об'єктом дисертаційного дослідження є діяльність Верховного Архiepіскопа Української Греко-Католицької Церкви Йосифа Сліпого у другій половині ХХ століття, зокрема – в контексті культурного життя української діаспори.

Предметом дослідження виступає його культуротворча спадщина – як сукупність ініціатив, проєктів, ідей та практик, спрямованих на збереження й розвиток української національної ідентичності, духовності, освіти та культури в еміграційному середовищі.

Таким чином, увага зосереджена не лише на його релігійному служінні, а насамперед – на внеску в формування культурного простору діаспори, який мав довготривалий вплив на самоусвідомлення українців за кордоном і може бути цінним орієнтиром для сучасної еміграції.

Огляд джерельної бази. Дисертаційна робота ґрунтується на широкій джерельній базі, яка охоплює наукові праці, спогади, листування, проповіді, пастирські послання та звернення Кардинала Йосифа, архівні матеріали та ще неопубліковані документи, а також сучасні наукові розробки у відповідній галузі.

Методи дослідження. Методологічна основа дисертаційного дослідження базується на принципах історизму, науковості та об'єктивності. Ці принципи забезпечили комплексний, цілісний підхід до вивчення культуротворчої діяльності Йосифа Сліпого в контексті української діаспори.

У процесі роботи застосовано низку загальнонаукових, історичних та культурологічних методів. Насамперед, теоретичний аналіз і синтез матеріалів дали змогу глибоко опрацювати богословські праці, публіцистику, листування та організаційні ініціативи Митрополита. Методи індукції та дедукції використовувалися для логічного узагальнення результатів і формування висновків. Метод систематизації дав змогу впорядкувати архівні документи, бібліотечні джерела та періодичні видання, структуровано описати внесок Йосифа Сліпого у розвиток культурного життя діаспори. Застосування синергетичного підходу дало змогу побачити взаємозв'язок його ініціатив з процесами збереження української культурної ідентичності за кордоном. Діалектичний метод дав змогу виявити й проаналізувати суперечності, що виникали у його діяльності, та способи їх подолання. Особливо цінним став феноменологічний метод, який дозволив глибше

зрозуміти внутрішню мотивацію, ціннісні орієнтири та переконання Йосифа Сліпого, що стали основою його культуротворчої місії. Історико-документальний аналіз був ключовим у роботі з архівними джерелами, офіційними документами, листами та свідченнями сучасників, що дозволило реконструювати діяльність Митрополита в еміграційному середовищі максимально точно й об'єктивно.

Наукова новизна дослідження зумовлена як комплексністю підходу, так і джерельною базою, значна частина якої раніше не використовувалась у науковому обігу.

Уперше здійснено цілісний аналіз культуротворчої діяльності Йосифа Сліпого в контексті української діаспори другої половини ХХ століття. Систематизовано напрями його праці як церковного лідера, інтелектуала і культурного діяча, з особливою увагою до його зусиль у збереженні християнської віри, мови, національних традицій, а також у підтримці українського сакрального мистецтва та культурної ідентичності в еміграції.

Уперше введено до наукового обігу нові джерела, зокрема:

- документи Апостольського Ватиканського архіву щодо участі Йосифа Сліпого у Другому Ватиканському Соборі;
- неопубліковані рукописи, листування, протоколи з архіву Папської української колегії Святого Йосафата в Римі;
- аудіозаписи богослужінь Синодальних сесій 1963–1965 років.

Проаналізовано малодосліджені матеріали, що стосуються діяльності Центрального Ювілейного Комітету УГКЦ з нагоди Тисячоліття Хрещення Руси-України.

Дослідження також пропонує нове бачення постаті Йосифа Сліпого не лише як релігійного діяча, а й культурного лідера українського зарубіжжя, чия діяльність сприяла: формуванню світоглядної єдності української діаспори; міжкультурному діалогу; і, найголовніше, – збереженню національної ідентичності в умовах еміграції та асиміляції.

Таким чином, наукова новизна полягає не лише в опрацюванні нових джерел, але й у переосмисленні ролі Йосифа Сліпого в історії української культури як багатовимірного лідера, діяльність якого має безперечне значення і для сьогодення.

Практичне значення дисертаційної роботи полягає в тому, що вона комплексно висвітлює культуротворчу діяльність Йосифа Сліпого не лише як частину церковної історії, а як вагомий внесок у розвиток української культури загалом.

Результати дослідження можуть бути використані:

- у навчальному процесі – зокрема в курсах культурології, релігієзнавства, історії України, історії УГКЦ, мистецтвознавства;
- для формування міждисциплінарних гуманітарних студій, що поєднують культурологічний, богословський та історичний підходи;
- у культурній політиці України, зокрема в контексті співпраці з українською діаспорою та збереження національної ідентичності в еміграції;
- для створення просвітницьких і меморіальних проєктів, спрямованих на популяризацію спадщини Йосифа Сліпого як культурного лідера українського зарубіжжя.

Таким чином, напрацювання дисертації мають конкретне застосування в освіті, науці, культурному плануванні та формуванні історичної пам'яті.

Публікації. Впродовж 2021–2025 років основні положення роботи були представлені у формі доповідей, статей, тез на 4 (число) міжнародних, 4 всеукраїнських, 4 регіональних конференціях, 1 міжнародному підвищенні кваліфікації.

Структура дисертації. Дисертаційне дослідження складається з анотації (українською та англійською мовами), списку публікацій за темою дисертації, вступу, трьох розділів (дев'яти підрозділів), висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та літератури (305 позицій), додатків. Загальний обсяг дисертації – 217 с., основний текст складає 168 с.

Висновки. У підсумку проведеного дослідження, присвяченого культуротворчій діяльності Верховного Архієпископа Української Греко-Католицької Церкви Йосифа Сліпого, окреслено його вагомий внесок у формування та розвиток українського духовного, наукового і культурного простору в умовах діаспори. Ґрунтуючись на попередніх наукових напрацюваннях, було систематизовано та доповнено уявлення про масштаби і характер культуротворчих ініціатив Глави УГКЦ, які мали значний вплив не лише на українське середовище за межами Батьківщини, але й на міжкультурний діалог у світовому контексті. Дисертаційна праця поглиблює розуміння особистості і діяльності Йосифа Сліпого та відкриває нові перспективи для подальших наукових студій у царині культури, релігієзнавства та історії діаспори.

У центрі дисертаційного дослідження – постать Верховного Архієпископа Української Греко-Католицької Церкви Йосифа Сліпого – духовного провідника, мислителя, організатора і, що надзвичайно важливо, – творця українського культурного простору в еміграції.

Уперше в українському гуманітарному дискурсі було здійснено комплексний аналіз його культуротворчої спадщини в контексті діяльності української діаспори другої половини ХХ століття.

У дослідженні опрацьовано не лише публіцистику, мемуари та праці самого Йосифа Сліпого, але й унікальні архівні джерела, зокрема документи з Апостольського Ватиканського архіву, Папської української колегії святого Йосафата, а також матеріали Дикастерії у справах Східних Церков.

Йосиф Сліпий не просто зберіг дух Церкви в умовах вигнання – він створив цілу інфраструктуру української культури: храм Святої Софії в Римі, Український Католицький Університет, музей, бібліотеку, видавництва, відновив видання науково-богословських журналів, зокрема «Богословія», «Дзвони». Його бачення було системним і довготривалим – і воно формувало інтелектуальний опір асиміляції.

Важливим є й те, що Сліпий – це символ опору тоталітаризму, а його діяльність – приклад морального, духовного та інтелектуального лідерства, яке не втратило актуальності. У час війни, вимушеної міграції, переосмислення ідентичності – його ідеї та практики можуть стати моделлю сучасної культурної політики, спрямованої на зміцнення національної свідомості українців у світі.

Висновки проведеного дослідження показують: культуротворча місія Йосифа Сліпого не є минулим – вона є викликом для нашого майбутнього.

Дякую за увагу!

Запитання до аспірантки по темі дисертації ставили:

1. Кандидатка мистецтвознавства, доцентка **Л. Б. Романюк**: *У своїй дисертаційній праці Ви досліджуєте роль Української Греко-Католицької Церкви та Блаженнішого Йосифа Сліпого в процесі культуротворчої діяльності та збереження національної ідентичності українців за кордоном. Що, власне, спонукало вас обрати саме таку тему дисертації?*

Відповідь: Я походжу з практикуючої греко-католицькою сім'ї, тож, скажімо так, я багато знаю про Українську Греко-Католицьку Церкву і цікавилася її історією. У 2016 році я поїхала на навчання до Риму, де вчилася у папському університеті, а жила якраз у цьому комплексі, який збудував Йосиф Сліпий. Це великий осередок: Український католицький університет імені святого Климента Папи, який в 1992-му році був перенесений до Львова; університетська церква Святої Софії – Божої Премудрості; кімната-музей Йосифа Сліпого; колегія для проживання студентів. Темою мого ліценціату (це аналог нашої магістерської роботи) був «Заповіт» Йосифа Сліпого, зокрема його бачення діалогу з іншими конфесіями. В процесі написання я опрацювала багато його праць, адже його наукова й духовна спадщина дуже об'ємна. Його особистість, власний приклад, діяльність мене дуже захоплювала і надихала. Для мене він став надзвичайним прикладом. І, гадаю, не лише для мене – це взірець, який заслуговує на наслідування багатьма.

Л. Б. Романюк: *Як ви вважаєте, чи є сьогодні в українській Церкві постать співмірного рівня, яка займається подібними питаннями, як свого часу Йосиф Сліпий?*

Відповідь: Важко сказати. Йосиф Сліпий передав свою спадщину Товариству «Свята Софія», яке продовжувало його справу. Але, навіть попри те, що товариств існувало багато і там були різні люди, всі вони, взяті разом, не змогли досягти масштабів діяльності, які охоплював Йосиф Сліпий. Він мав особливу візію, мислив стратегічно й глобально.

Наприклад, мене дуже вразив один випадок. У 1967 році він повернув у власність храм Святих Сергія і Вакха в Римі, зовсім поруч із Колізеєм. Цей храм належав нам, українським греко-католикам, ще з 1596 року – від часу Берестейської унії. Протягом століть він слугував нашим громадам і священникам, які опікувалися вірянами в Італії. Але з часом ситуація змінилася. У 1960 році церкву продали італійській компанії, яка планувала відкрити там казино – вже навіть були розіслані рекламні брошури. І ось Йосиф Сліпий, докладаючи надлюдських зусиль і витрачаючи великі кошти, викупив храм і повернув його українцям. Причому не лише церкву, а й сусідні приміщення. За словами Святослава Гординського, а згодом і Олега Сидора, який досліджував мистецьку діяльність Йосифа Сліпого, ці приміщення мали стати українським культурним центром. Це дуже символічне місце – центр Риму, поруч Колізей, надзвичайно важлива локація. Зараз там готель. Тобто візія, яка була в Йосифа Сліпого, не підтримана. Я не бачу сьогодні таких провідників у Церкві, які б так мислили, так горіли ідеєю, як він. Коли читаєш його праці, особливо «Заповіт», то бачиш, що він жив цією ідеєю – всупереч усьому. Після 18 років заслань, таборів, переслідувань, він, у віці 65 років, приїхав до Риму й не зупинився. Він продовжував вірити, будувати, творити.

2. Кандидатка мистецтвознавства, доцентка **І. С. Палійчук:** *Вражає різноплановість теоретичної бази вашого дослідження. У доповіді прозвучало, що Ви опрацювали джерела, які зберігаються у Ватиканському Архіві. Чи могли б Ви окреслити їхню проблематику та тематику? Наскільки ці матеріали є*

доступними – зокрема, чи існують їхні копії або аналоги в Україні? Чи дійсно Вам належить першість у введенні цих джерел до наукового обігу саме в українській академічній спільноті?

Відповідь: Щодо Ватиканських архівів, то доступ до них вимагає спеціального дозволу, зокрема від професора, та оформлення низки документів. Можливість там працювати з'явилася під час мого перебування в Римі, і певним поштовхом для цього стала розмова з українською дослідницею Ліліяною Гентош, яка вивчає спадщину митрополита Андрея Шептицького, попередника Йосифа Сліпого. На сьогодні, Ватиканські фонди є відкриті до 1958 року, а також матеріали Другого Ватиканського Собору (1962–1965). Я опрацьовувала матеріали, які стосуються безпосередньо участі Йосифа Сліпого в Другому Ватиканському соборі. Це було непросто, бо фонди дуже об'ємні. В індексах його прізвище фігурує лише точково – найчастіше в контексті його виступів. Усі документи написані латиною. Я мала змогу бачити оригінали – часто їх подавали у двох примірниках. Було цікаво спостерігати, як він вносив власні нотатки, правки до текстів. Особливо цінним для мене стало те, що я знайшла аудіозаписи. Сесії собору періодично записували на аудіо – зокрема й богослужіння, про які я також пишу у своїй роботі. Я мала можливість почути голос Йосифа Сліпого, його живі виступи. Це зовсім інше враження – не просто читати, а слухати людину наживо.

Ці матеріали я використала не лише для своєї наукової роботи. Вважаю, що вони можуть стати важливими й для ширшої аудиторії – наприклад, для музею, виставки чи навіть документального фільму. Можливо, їх варто зробити доступнішими в Україні – бо дійсно, наскільки мені відомо, ці джерела раніше ще не вводилися в український науковий обіг у такому обсязі.

Кандидатка мистецтвознавства, доцентка **Л. М. Опарик**: *Імпонує, по-перше, обрана Вами дослідницька позиція, феноменологічний підхід, відчувається особиста зацікавленість в темі, спроба наблизитися до великої постаті Йосифа Сліпого. У Вашій доповіді прозвучала думка про суперечності, які Ви зауважили у його діяльності. Окресліть, будь ласка, в загальних рисах про що йдеться. І з*

яких джерел, на яких підставах – чи це епістолярії, чи це наукові праці – було зроблено такий висновок?

Відповідь: Я свідомо не акцентувала увагу на суперечностях у своїй роботі, оскільки це не було безпосереднім предметом дослідження. Проте одна з тем, яка викликає різне трактування постаті Йосифа Сліпого, – це його боротьба за патріархат для Української Греко-Католицької Церкви. Детально цю тему аналізує історик Анатолій Бабинський у своїй праці, що базується на архівних матеріалах із Риму, США, Великобританії, а також українських архівах. Після повернення з ув'язнення Йосиф Сліпий наполягав, щоб Верховне Архiepіскопство УГКЦ було прирівняне до патріархату. Це було, передусім, питання автономії – як церковної, так і національної.

Однак Ватикан відповів відмовою, аргументуючи тим, що патріархат має базуватись на канонічній території, а Йосиф Сліпий, як глава Церкви, перебував не в Україні, а в Римі – тобто поза канонічною територією. Його перебування там було вимушеним: він залишився без права повернення, але до кінця життя зберіг паспорт громадянина СРСР, бо прагнув повернутись до пастви.

Окрім того, існувала розділеність серед українського єпископату. Не всі підтримували ідею патріархату, вважаючи її канонічно неможливою. Один із цікавих документів, який я знайшла в колегії Святого Йосафата, – це рукописний лист Мілени Рудницької до владики Мирослава Марусина. Вона писала про свою незгоду з певними кроками патріархального руху та пояснювала, чому її вступне слово до книги «Невидимі стигмати» про Сліпого не було опубліковане. Це лист глибоко особистий, і він відображає складність ситуації: не всі віряни чи навіть інтелігенція розуміли чи підтримували дії, які були продиктовані, можливо, добрим наміром, але сприймалися неоднозначно.

Л. М. Опарик: *Друге питання стосується лідерства, що неодноразово тут прозвучало. Всі концепції лідерства передбачають харизматичне співтовариство, яке гуртується навколо лідера. Назвіть, будь ласка, хто з митців увійшов в це харизматичне співтовариство Йосифа Сліпого?*

Очевидно, що масштаб такої діяльності неможливий без спільноти однодумців. Йосиф Сліпий був не лише духовним лідером, а й харизматичною постаттю, яка вміла об'єднувати навколо себе інтелігенцію. Він добре розумів, що основою культурного й духовного відродження є люди – освічені, талановиті, вмотивовані. Одразу після прибуття до Риму в 1963 році він разом з професорами Миколою Чубатим та о. Василем Лабою ініціюють створення Українського Католицького Університету. Уже з перших місяців формується викладацький корпус, проводяться зустрічі, будується бачення. Блаженніший також активно залучає митців до культурного життя Церкви. Серед тих, хто входив у це харизматичне коло, – Леонід Молодожанин, Святослав Гординський, Ювеналій Мокрицький, Михайло Мороз та інші. Вони були не просто виконавцями, а творцями спільного бачення. Наприклад, у проєкті собору Святої Софії в Римі архітектура створювалася італійцями, але художнє оформлення – проєкти Гординського, іконостас роботи Ювеналія Мокрицького – відображало українську ідентичність і глибоку духовність.

5. Докторка мистецтвознавства, доцентка **І. М. Дундяк**: *Переглядаючи Ваш список використаних джерел, я не знайшла – або, можливо, просто прогледіла – доволі ґрунтовну працю української дослідниці Тетяни Прокопович, присвячену питанням національної ідентичності у релігійному мистецтві української діаспори другої половини ХХ століття. Зокрема, у цій роботі подано детальний аналіз подій, пов'язаних зі святкуванням Тисячоліття Хрещення Русі-України. Цікавить, чи ця праця з якихось причин не потрапила до списку джерел, чи, можливо, просто залишилася поза полем вашої уваги?*

Відповідь: Дякую вам щиро за цінну підказку щодо праці Тетяни Прокопович. Мушу визнати, що, зосереджуючись на окремих підрозділах своєї дисертації, я її не включила до джерельної бази – не свідомо, а скоріше через технічну чи тематичну обмеженість на тому етапі. Але тепер, знаючи про цю працю, обов'язково зверну на неї увагу, особливо якщо вона справді настільки ґрунтовна у темі релігійного мистецтва та національної ідентичності в діаспорі. Це якраз той напрям, який дотичний до мого дослідження, тож, безумовно,

доречно хоча б згадати цю працю в першому розділі чи в контексті огляду джерел. А якщо знайду тематичні перетини – можливо, навіть залучити окремі думки для аргументації власних висновків. Ще раз дякую – це дуже слухна рекомендація.

Щодо теми Тисячоліття Хрещення Русі-України, мушу сказати, що, на жаль, не зустріла на сьогодні комплексного дослідження, яке б цілісно охоплювало цю подію, особливо в контексті діаспори. Саме тому я опрацьовувала окремі фрагменти з різних праць – зокрема, з монографій Ганни Василівни Карась, Віолети Григорівни Дутчак та інших. У центрі моєї уваги було, зокрема, те, як до цієї події долучався Блаженніший Йосиф Сліпий – хоча він і не дожив до самих урочистостей, однак ініціював підготовку ще за десять років до ювілею. Мене особливо зацікавили документи, пов'язані з Ювілейним комітетом, осередок якого був у Вінніпезі. У моєму розпорядженні були також архівні матеріали з Української папської колегії в Римі – це ще не повністю систематизований архів. Я працювала з листуванням, протоколами, внутрішніми документами. Зокрема, велику роль у цій підготовці відіграв отець Михайло Гринчишин, який згодом став владикою.

Тому, ще раз щиро дякую за цінні зауваги – я обов'язково перегляну свій розділ і подумаю, як можна посилити наукову базу свого дослідження згадкою чи аналізом цієї праці.

6. Кандидат мистецтвознавства, доцент **В. Ф. Князєв**: *Кого з найбільш активних послідовників Йосифа Сліпого Ви могли б назвати на теренах Прикарпаття? Чи можна розглядати це як своєрідну релігійну школу або напрям у межах УГКЦ?*

Щодо послідовників Йосифа Сліпого, зокрема на теренах Прикарпаття, варто насамперед згадати про його наступників на чолі УГКЦ. Кожен із них у тій чи іншій мірі продовжував справу, яку він започаткував. Це, зокрема, Мирослав Іван Любачівський, Любомир Гузар, а тепер – Блаженніший Святослав Шевчук. Усі вони, хоч і в різні способи, орієнтуються на постать Йосифа Сліпого. Їхня діяльність багато в чому базується на тих засадах, які були ним закладені.

Чи можна це назвати певною «школою» чи напрямом? Особисто я не впевнена, що постать Йосифа Сліпого можлива для прямого наслідування або копіювання – через її багатовимірність. Він був не лише церковним лідером, але й науковцем, дипломатом, організатором, культурним діячем. У цьому контексті, на нашу думку, мабуть найпослідовнішим його духовним і ідейним продовжувачем був Блаженніший Любомир Гузар, адже він навчався і працював поруч із Йосифом Сліпим. Якщо говорити про сучасних церковних діячів, варто згадати Владика Бориса Гудзяка. Він активно розвиває ідеї Митрополита Український Католицький Університет, який зараз успішно функціонує у Львові, це прямий спадкоємець цих традицій. Владика Борис, хоч і є вихідцем із діаспори, зумів органічно поєднати західний досвід із глибоким розумінням українського церковного та інтелектуального контексту. Звісно, його діяльність дещо обмежена тим, що він не є главою церкви, а також через географічне розташування – спочатку у Франції, тепер у США. Але, попри це, він залишається одним із найвпливовіших церковних лідерів, які продовжують втілювати ідеї Йосифа Сліпого в сучасних умовах.

В. Ф. Князев: *Чи мала діяльність Йосифа Сліпого реальний вплив на життя Української Греко-Католицької Церкви саме в Україні, чи за умов радянського режиму це було просто неможливо?*

Відповідь: Отже, щодо впливу Йосифа Сліпого на життя Української Церкви в Україні. Саме він був її голосом за «залізною завісою», адже тут, у самій Україні, ситуація була значно складнішою – все виглядало добре зовні, але справжні події приховувалися. Однією з умов його звільнення було мовчання про те, що відбувається всередині.

Хто міг підняти свій голос тоді? Зокрема, боротьба за легалізацію Української Греко-Католицької Церкви розпочалася в 80-х роках, особливо після святкування 1000-річчя Хрещення України у 1988 році. Попри це, тут, в Україні, відбувалося жорстоке придушення церкви. Влада дуже суворо забороняла її діяльність. Не допомагали ані поїздки до Москви на Арбатську площу, ані голодування єпископів та вірних. Нічого не змінювало ситуацію і не призводило

до поліпшення – тоді, коли іншим церквам дозволяли проводити богослужіння, служіння Української Греко-Католицької Церкви залишалося забороненим. Попри це, ця церква залишалася авторитетом, а про діяльність Йосифа Сліпого та церкви в діаспорі можна почути, наприклад, з радіо Ватикану або підпільно отримати праці Йосифа Сліпого. Ці матеріали поширювалися, і, судячи з усього, він був в Україні великим авторитетом, якого підтримували. Про це свідчить і велелюдне перепоховання – перенесення його останків із Риму в Україну, яке зібрало багато людей.

7. Докторка мистецтвознавства, професорка **О. Р. Фабрика-Процька:**
Якою є концепція Вашої дисертації? В чому її суть? Що Ви хотіли донести своєю роботою?

Відповідь: у своїй роботі я прагнула показати не лише духовний лідерський аспект особистості Йосифа Сліпого, але й його роль у підтримці українців за залізною завісою, в умовах діаспори. Його діяльність виходила за рамки лише релігійних функцій. Коли він приїхав до Італії, то активно займався візитаціями вірних на поселеннях, які згодом поширилися на інші континенти. Йосиф Сліпий був свідомий того, як відбувається асиміляція українців, і як її можна подолати. Він закликав будувати українські храми по всьому світу, зокрема в Америці та Австралії, освячував наріжні камені під їх будівництво. Однак ці візити не обмежувалися лише релігійною практикою – вони були організованими заходами, що включали концерти, виставки, культурні події.

Наша мета в дослідженні була показати, що Йосиф Сліпий був не лише духовним лідером, але й культурним будителем. Він намагався підняти український дух не тільки через релігійні, але й культурні ініціативи. Його діяльність була спрямована на те, щоб зміцнити українську ідентичність у діаспорі, надати підтримку українським громадам і побудувати міцні культурні та духовні зв'язки між українцями по всьому світу. Це була не просто релігійна місія, а комплексний підхід до підтримки і розвитку української культури і духовності в умовах еміграції.

Сьогодні, в умовах війни, коли велика кількість українців виїжджає за кордон, наші духовні лідери також дбають про прийом біженців, збір допомоги, але водночас варто звернути увагу на культурні ініціативи. На нашу думку, є деяка відсутність акценту на духовний розвиток і культурне піднесення, яке так активно здійснював Йосиф Сліпий. Це могло б стати важливою частиною сучасної діяльності наших духовних лідерів, як приклад для наслідування в умовах сучасної діаспори.

8. Докторка мистецтвознавства, професорка **В. Г. Дутчак**: *У вступі та в розділі про наукову новизну Ви зазначили, що у Вашій роботі введено численні нові документи до наукового обігу. Наскільки ці документи стосуються УГКЦ в цілому, і, зокрема, спадщини Йосифа Сліпого? Чи є на сьогодні спадщина Йосифа Сліпого повністю доступною для дослідників, чи вона залишається в основному закритою, перебуваючи тільки у Ватикані, і саме ці документи Ви опрацьовували і вводили до наукового обігу? Додатково, якщо Ви працювали з цими документами, зокрема з текстами та аудіоматеріалами, чи розшифровані ці аудіозаписи, процитовані у Вашій роботі та додані як файли до дисертації?*

Відповідь: Щодо першого питання, справді, у науковій новизні зазначено, що нами було введено нові джерела до наукового обігу. Зокрема, це документи з Апостольського Ватиканського архіву, які стосуються участі Йосифа Сліпого у Другому Ватиканському Соборі: його виступи на Соборі, а також богослужіння, що проводилися у 1963 та 1965 роках. Наступними джерелами стали архіви Папської української колегії Святого Йосафата, які також висвітлюють діяльність Йосифа Сліпого, адже він був лідером Церкви в цей час. Однак, більшість з цих матеріалів стосуються роботи Ювілейного комітету, який готував святкування тисячоліття хрещення Руси-України. Це протоколи, листування, документи, що відображають підготовку святкувань протягом десяти років. Головним секретарем Ювілейного комітету був отець Михайло Гринчишин. Великим моїм бажанням є попрацювати з матеріалами історичного архіву УГКЦ, що зберігається в Римі у святій Софії. Зараз він недоступний для

науковців. Але документи, які там знаходяться, будуть цінними для подальших наукових розвідок життєдіяльності Йосифа Сліпого.

Щодо другого питання – чи були розшифровані аудіоматеріали, – так, вони були розшифровані та процитовані в нашій дисертації. Однак, варто зазначити, що не всі аудіозаписи включені у дисертацію. Для того щоб отримати ці записи, потрібно було сплатити певну суму, оскільки це були старі аудіозаписи на бабінах, а процес їх оцифрування та переписування є платним.

В. Г. Дутчак: Надаємо слово науковому керівнику, докторці мистецтвознавства, професору Г. В. Карась.

Карась Г. В.: Шановна Віолетто Григорівно, колеги, хочу зазначити, що робота, представлена на фаховому семінарі, є унікальною, оскільки Марія Мирославівна працювала з рідкісними фондами, що має велике значення в будь-якому дослідженні, заснованому на оригінальних джерелах.

Мій офіційний відгук як наукового керівника представлено до початку фахового семінару, тож зупинюся тільки на окремих моментах.

Щодо постаті Йосифа Сліпого, він, як і його духовний наставник Андрей Шептицький, є важливими фігурами в історії Української Церкви та культури. Їхня освіченість, візія та духовність роблять їх феноменами.

Як Андрей Шептицький розбудовував Церкву в діаспорі, так і Йосиф Сліпий продовжував цю роботу. Повернення Йосифа Сліпого після звільнення в рідне середовище не було без суперечностей. Його ідеї щодо Українського католицького університету, видання літератури та інших ініціатив зустрічали опір навіть серед українських греко-католицьких лідерів. Незважаючи на це, він залишався вірним своїм переконанням і наполегливо впроваджував свої ідеї. Наприклад, коли він пропонував друкувати великі тиражі літератури, його запитували, для чого це потрібно. Йосиф Сліпий відповідав, що прийде час, коли ці видання будуть необхідні Україні. І дійсно, з проголошенням Незалежності ці матеріали стали важливими для нашої Батьківщини. Його підтримка митців,

музикантів і представників образотворчого мистецтва також заслуговує на окрему увагу і може бути розвинута в окреме дослідження.

Марія Мирославівна працювала над роботою наполегливо й самостійно. Вона має близько 20 публікацій, що є значним досягненням, оскільки не кожен аспірант має такий науковий доробок. Вона чітко формулює свою наукову позицію і готова відстояти її, навіть якщо не завжди погоджується з керівником. Це свідчить про сформовану наукову індивідуальність. Я вважаю, що робота є гідною, і прошу членів семінару її підтримати. Дякую!

Дутчак В. Г.: Переходимо до обговорення дисертаційної роботи.

Виступи присутніх членів семінару з оцінкою дисертації.

Під час обговорення позитивну оцінку дисертаційній роботі М. М. Пронюк висловили:

1. Кандидатка мистецтвознавства, доцентка **Л. Б. Романюк**, яка відзначила актуальність дисертаційної роботи і наукову новизну, яка полягає у комплексному осмисленні культуротворчої спадщини Верховного архієпископа УГКЦ Йосифа Сліпого на основі опрацювання опублікованих і неопублікованих, у тому числі іншомовних архівних матеріалів. Вперше було здійснено справді комплексний аналіз культуротворчої спадщини Верховного Архієпископа в контексті діяльності української діаспори другої половини ХХ століття. Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, висловила окремі зауваження, побажання і запитання.

1. Щодо мети дисертаційного дослідження. Дисертанткою визначено: «Метою роботи є всебічне висвітлення культуротворчої діяльності Верховного Архієпископа Української Греко-Католицької Церкви Йосифа Сліпого в контексті української діаспори другої половини ХХ століття». Пропонуємо уточнити формулювання наступним чином: «Метою роботи є всебічне висвітлення культуротворчої діяльності Верховного Архієпископа Української Греко-Католицької Церкви Йосифа Сліпого в контексті життєдіяльності (або середовища) української діаспори другої половини ХХ століття».

Ця пропозиція залишається в силі і щодо Вступу дисертації, де мета також потребує незначної корекції: «Мета дисертаційного дослідження – ґрунтуючись на архівних матеріалах та вже існуючих напрацюваннях, всебічно висвітлити культуротворчу діяльність Верховного Архиепископа Української Греко-Католицької Церкви Йосифа Сліпого в контексті життєдіяльності або середовища української діаспори другої половини ХХ століття; проаналізувати духовну та інтелектуальну спадщину Глави УГКЦ, її значення для формування національної ідентичності та актуалізації у сучасних умовах.

Також, на нашу думку, мета дослідження дещо перегукується з одним із завдань:

«охарактеризувати духовну, богословську та інтелектуальну спадщину Йосифа Сліпого». Можливо варто було б залишити цей текст саме в частині завдань, вилучивши з мети?

2. В тексті анотації варто було б розмежувати на абзаци складові наукового апарату дисертації, оскільки вони губляться в загальному тексті.

3. Можливо зі вступної частини краще забрати біографічні дані митрополита (які також зустрічаються в тексті Розділу 2), доповнивши ними додатки? Натомість у актуальності більше акцентувати роль духовенства та Блаженнішого у процесі відродження національної духовності як в Україні, так і за її межами.

4. Пропоную наукову новизну дисертаційного дослідження поглибити наступним чином: «Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в спробі комплексного осмислення культуротворчої спадщини Верховного Архиепископа Української Греко-Католицької Церкви Йосифа Сліпого на основі опрацювання не тільки вже існуючих досліджень, але й архівних та іншомовних матеріалів.

5. Деталізований аналіз (каталог) аудіозаписів, що знаходяться у Ватиканському Архіві, у папці №1730 слід перенести у додатки.

6. В тексті дисертації відсутні покликання на додатки.

7. Додатки до дисертації загалом варто було б посилити, зокрема, каталогом праць Верховного Архієпископа Йосифа Сліпого, адже їх розгляд здійснено в ході наукового дослідження. Також суттєво доповнили б додатки світлини, пов'язані із культуротворчою діяльністю Блаженнішого у різні періоди його життя.

9. У роботі, на нашу думку, глибше варто було б осмислити вплив ідей Архієпископа на сучасну національну культуру як в еміграції, так і на теренах України.

Але зазначені зауваження, пропозиції, побажання жодним чином не знижують загального позитивного враження від дисертаційного дослідження Марії Мирославівни і, зрештою, відображають мою власну позицію як, можливо, потенційного рецензента, можуть слугувати також предметом подальшої дискусії при обговоренні дисертаційної роботи.

Отже, аналіз дисертації Пронюк Марія Мирославівни «Культуротворча діяльність Верховного архієпископа УГКЦ Йосифа Сліпого в середовищі Української діаспори другої половини ХХ століття» та опублікованих праць дозволяє зробити висновок про те, що дисертаційне дослідження можна вважати актуальним, завершеним, самостійною та цілісною роботою, що безумовно містить наукову новизну, теоретичне і практичне підґрунтя, виконана на високому рівні і відповідає спеціальності 034 Культурологія, галузі знань 03 Гуманітарні науки. Автор цієї дисертації, безумовно, може бути рекомендований до захисту зі своєю працею у разовій спеціалізованій вченій раді.

2. Кандидатка мистецтвознавства, доцентка **Л. М. Пасічняк**: Маріє Мирославівно, вітаю вас! Це дуже важливий крок у Вашій науковій діяльності. Дякую, Ганно Василівно, що запросили мене взяти участь у цьому фаховому семінарі.

Я ознайомилася з дисертацією і хочу сказати, що Ваше опрацювання архівних матеріалів, які сьогодні неодноразово згадувалися на семінарі – зокрема, Апостольського Ватиканського архіву й архіву отця Марусина, –

заслуговує на особливу увагу. Також варто відзначити, що результати Вашого дослідження апробовані на багатьох міжнародних та всеукраїнських конференціях, опубліковані у фахових виданнях, зокрема іноземних періодичних виданнях. Це підтверджується у додатку А до дисертації. Це свідчить про Вашу ґрунтовну дослідницьку роботу та наполегливість. Особливої уваги заслуговує те, що у списку використаної наукової літератури та публіцистики, поданому наприкінці роботи, зазначено понад 20 джерел іноземними мовами. Це теж потребує значного часу і зусиль.

Ваше дослідження є актуальним. Переглядаючи джерела, я побачила, що дуже багато науковців, істориків, духовенства і просто зацікавлених людей звертаються до постаті Йосифа Сліпого. Згадуються відзначення його ювілеїв – 110-ліття, 120-ліття, 130-ліття від дня народження. Наприклад, у нас в Івано-Франківську, як Ви знаєте, є радіостанція «Радіо Дзвони», яка присвятила цикл передач 130-літтю з дня народження Йосифа Сліпого. До участі в них залучали, зокрема, викладачів Прикарпатського національного університету, зокрема доцента Любов Генік, яка, до речі, має працю, присвячену релігійному вихованню на Прикарпатті, де також згадується Йосиф Сліпий. Його праця «Заповіт», згадана у Вашій дисертації, справді є глибоко символічною. Можна провести паралель між «Заповітом» Тараса Шевченка і «Заповітом» Йосифа Сліпого. Це дві непересічні постаті, справжні генії, які народжуються раз на сто, а то й двісті років. Якщо Шевченків «Заповіт» – революційний, то Сліпого – духовний, релігійний, з чітким закликком не втратити українську ідентичність.

Як уже зазначалося, підтримувати український дух у діаспорі – це було надзвичайно складно. Але він це робив. Це була його ідея, його місія. У фільмі «Блаженніший», режисеркою якого є Олена Мошинська, також згадано про це. Після здобуття Україною незалежності, у 1992 році, відбулося перепоховання Йосифа Сліпого, і тоді, як відзначив перший президент Леонід Кравчук, близько півтора мільйона людей взяли участь у цій події. Це свідчення того, наскільки важливою і живою є ця постать у свідомості народу.

Ваше дослідження є актуальним і залишатиметься актуальним для багатьох наступних поколінь, тому що воно говорить про істину. А істина – поза часом і поза кордонами. Щиро вас вітаю!

3. Докторка мистецтвознавства, професорка **О. Р. Фабрика-Процька**: На правах потенційного рецензента хочу поділитися своїми міркуваннями. Безперечно, постать Блаженнішого Йосифа Сліпого – одна з найбільш досліджених у новітній церковній історії. Про його феномен написано чимало, як в Україні, так і за кордоном, що видно і зі списку використаної літератури в дисертації. Однак надзвичайно важливо, що саме пані Марія Мирославівна Пронюк разом зі своїм науковим керівником наважилися на спробу комплексно осмислити цю постать у культурологічному вимірі, чого досі практично не було здійснено. Вже це надає роботі наукової новизни, оригінальності й актуальності.

Дослідження має чітко сформульовану мету, структуровану побудову, логічно вибудовані розділи та підрозділи. Вражає і публікаційна активність – майже 20 наукових публікацій. Це не лише підтверджує актуальність теми, а й демонструє глибоку залученість дослідниці до обраного об'єкта. Слід підкреслити, що пані Марія справді глибоко занурена у свою тему – не лише інтелектуально, а й емоційно. Її особистий досвід перебування в Римі, навчання, робота з унікальними джерелами, включно з тими, до яких доступ мають одиниці, – усе це сформувало особливий зв'язок дослідниці з темою. Вона зуміла проникнути у «внутрішній простір» феномена Йосифа Сліпого – духовний, культурний, історичний. Я переконана, що кожна справжня наукова робота знаходить саме ту людину, яка здатна її реалізувати – у відповідний час, з відповідною внутрішньою готовністю. І ця тема, безперечно, знайшла свою дослідницю в особі пані Марії Пронюк. Щиро дякую за цю працю й вважаю, що вона заслуговує на підтримку.

Отже, чудова, багатоформатна за змістом дисертація, прекрасно написана, із чітко окресленою методологією дослідження. Однак, хотіла б звернути увагу на кілька аспектів, які, можливо, не є критичними, проте, на мою думку, варто внести відповідні корективи.

Слід підсилити зв'язок між завданнями, новизною та висновками. Нас так навчали наші науковці в Прикарпатському університеті: скільки завдань – стільки пунктів у новизні, і стільки ж – у висновках. Обов'язково треба дотриматися цієї відповідності, адже це додає роботі структурованості й логічної завершеності.

Загалом, дисертація читається дуже легко, пізнавально. Вона справляє світле враження – це справді духовна тематика, яка в наш час є надзвичайно актуальною. І не лише в Україні, а й за кордоном. Ця праця – наче подих свіжого повітря, що дає змогу по-новому подивитися на сучасність через призму духовності й культурології. Це важливо й водночас складно, але ви здійснили цю спробу – і вона варта високої оцінки.

Щодо змістової частини. На мою суб'єктивну думку, в першому розділі варто підсилити окремі абзаци, додавши акценти на переосмислення національної ідентичності. Сьогодні професорка Ірина Дундяк слушно згадала про дослідження Тетяни Прокопович, присвячене діаспорі. Це справді надзвичайно важливо – розкрити ідентичність українців через призму діаспори. Такий акцент лише посилить концептуальну глибину дисертації.

Також хочу зауважити, що розділ, присвячений культуротворчості, хоч і змістовний, але трохи «розмиває» основну тематику. Йдеться про те, що матеріал заходить у психологічні, педагогічні аспекти, зокрема стосується дошкільного виховання тощо. Звичайно, це важливо, але, можливо, варто трохи звузити фокус, щоб не втратити головної лінії – феномену Йосифа Сліпого як духовного та культурного лідера.

Щодо технічних зауваг: у тексті подекуди трапляються помилки – незначні, здебільшого технічного характеру. Я їх окремо позначу й передам вам, можливо, телефоном чи в електронному форматі.

Окремо хочу поділитися власним здивуванням і приємністю як дослідниці, яка понад 20 років займається лемківською тематикою. Мене справді вразила згадка в роботі про літературний нарис Йосифа Сліпого «Кілька вражень з Лемківщини». Там автор називає лемків «найбільш церковним племенем в

українському народі». У мене виникло уточнювальне запитання: чи ви особисто працювали з цим текстом? Чи бачили публікацію? І якого вона року видання? Ви посилаєтесь на праці Денисенка – чи це єдине джерело, чи було щось ще?

Загалом, варто підсилити додатки – обов'язково включити портрет Йосифа Сліпого, зображення храмів, архівні матеріали. Додатки мають бути яскравими, змістовними, візуально виразними. Це однозначно доповнить і підсилить вашу роботу, зробить її ще переконливішою. Дисертація є, безперечно, самостійно опрацьованою, логічно структурованою, написаною на високому науковому рівні з дотриманням усіх вимог: як щодо форми, так і щодо оформлення посилань, стилістики, термінології.

Хочу привітати як наукового керівника, так і Вас особисто. Бажаю успішно внести необхідні корективи до рукопису, дослухатися до наших зауваг і впевнено йти до захисту. Якщо підсумувати, то ви, безперечно, заслуговуєте на присудження наукового ступеня доктора філософії. Ваша робота повністю відповідає спеціальності культурологія, і, на мою думку, не лише гідна захисту, а й має потенціал до подальшої публікації у вигляді монографії.

9. Доктор мистецтвознавства, професорка **В. Г. Дутчак**: Загалом, високо оцінюючи Вашу роботу, найперше хочу відзначити її тематику та спрямування. Адже постать Йосифа Сліпого – це звернення до унікальної, справді визначної особистості не лише в історії Української Греко-Католицької Церкви, не лише в історії української діаспори, а й загалом в історії української культури. Це дійсно надзвичайно потужна постать.

Сьогодні багато говорилося про лідерство, про феномен Йосифа Сліпого. Але я би ще додала, що, напевне, Марія Мирославівна не змогла знайти сучасних відповідників таким постатям, тому що Йосиф Сліпий був винятково сильним моральним авторитетом свого часу. Це був духовний і моральний лідер, до якого прислухалися навіть попри ненависть радянської влади – вони просто були змушені з ним рахуватися.

І, як побажання, хочу зазначити: коли Ви будете презентувати цю роботу вже на основному захисті, варто було б ще більше підкреслити унікальність його

постаті – саме на початку. Я пригадую, що у 2002 році, під час університетської конференції, де брала участь Ганна Василівна, і я також, мені вперше трапилися матеріали про Йосифа Сліпого з архіву Володимира Луціва. Те, що мене тоді глибоко вразило – це факт його заслання до таборів у Сибіру: 18 років! Вдумайтеся – 18 років!

І якої сили треба було мати – не фізичної, а духовної – щоб це витримати. Найбільше мене зворушили його слова в одному зі спогадів: «Щодня моя молитва була до Бога про те, щоб кожен день, який я провів поза Україною, Бог мені подарував для того, аби я прислужився Україні».

Це надзвичайно сильний посил. І що символічно – коли він звільнився з таборів, він прожив ще рівно 18 років. Тобто ніби справді Господь дав йому ті роки, які він втратив, щоб реалізувати місію служіння вже на іншому рівні.

Він розумів, що знову опинився поза Україною, але вирішив максимально реалізувати себе в середовищі української діаспори, українського зарубіжжя. Це – ще один прояв феномену. Ви згадували багатьох митців, які емігрували в третю хвилю еміграції. Але Йосиф Сліпий – не емігрант. Він не належав до жодної хвилі. Він був вигнанцем. Його позбавили громадянства, вивезли за межі держави. Якби радянська влада мала змогу – вона би його знищила. Але вони його боялися знищити. І водночас – боялися відпустити. Бо що сталося б, якби його звільнили відкрито? На його похорон прийшли мільйони. А що було б, якби він живим повернувся в Україну? Це могла би бути революція. Їхній страх перед ним був реальним. І це – теж частина феномену його постаті. Тому я щиро раджу в основному виступі ще більше посилити акценти на цій унікальності. Це справді важливо.

Водночас хочу наголосити: звернення до теми Сліпого є надзвичайно актуальним. Його спадщина – неоціненна. І навіть після 30 років незалежності України вона не втратила своєї сили. Адже питання національної ідентичності, самоусвідомлення – досі не є остаточно вирішеним. Це стосується і молоді, і релігійного життя, і української культури загалом.

Хочу також зазначити, що Ваша дисертація написана структуровано, послідовно, з дотриманням наукового стилю. Я ознайомилася з двома варіантами оформлення – із посторінковими посиланнями та з покликаннями в квадратних дужках – тут у мене зауважень нема. Але хотіла б дати кілька рекомендацій.

По-перше, там, де подається аналіз джерельної бази, обов'язково потрібно чітко розділити дві групи джерел. Перша – ті, що стосуються теми загалом: діяльність УГКЦ і української діаспори. І всередині цієї групи варто структурувати джерела на культурологічні, релігієзнавчі, історичні, мистецтвознавчі тощо. Зараз воно виглядає дещо зім'ято, без чіткої структури.

Друга група – це джерела, безпосередньо присвячені Йосифові Сліпому: як його власна спадщина, так і ті, хто досліджував його постать. Це також потребує окремого виділення.

Серйозніше зауваження стосується об'єкта та предмета дослідження. У вас фактично і в об'єкті, і в предметі зазначено одне й те саме – Йосиф Сліпий. А в науковому підході вважається, що об'єкт має бути ширшим за предмет, тобто охоплювати ширше поле дослідження.

Я вважаю, що в об'єкті варто зазначити, наприклад, культуротворчу місію Української Греко-Католицької Церкви у діаспорі. А вже в предметі конкретизувати: діяльність Йосифа Сліпого в контексті культурного життя української діаспори. Тобто, те, що у вас нині написано як об'єкт, краще перенести до предмета. А об'єкт сформулювати ширше – з урахуванням контексту, в якому ви розглядаєте цю діяльність. Можна використати слова «контекст» або «сфера» – це надає широти поняттю.

Щодо наукової новизни. Як на мене, Ви зробили в роботі надзвичайно багато нового – і про це треба голосно сказати. Але у вступі й анотації ця новизна представлена дуже скромно – лише кілька пунктів. А варто було б окремо згадати персонологічний аналіз постаті Йосифа Сліпого; детально вказати, які саме джерела введено до наукового обігу – чи це архівні документи, аудіофайли, матеріали церковних зібрань тощо; підкреслити, що ви проаналізували його вплив на українське мистецтво діаспори – зокрема, на архітектуру, іконопис,

розвиток інституцій культури. Про ці речі згадується в тексті дисертації, але у вступі – ні. І саме у вступі потрібно зробити цю інформацію яскравою, виразною, бо вона значно підсилює враження від роботи.

Зараз це виглядає скромно, але ж насправді у вас глибока, насичена й актуальна праця. Тому треба ввести, як кажуть, роботу в урочистий формат – вдягнути вишивану сорочку, поставити віночок і показати все, що ви зробили, не приховуючи.

Без сумніву, я буду підтримувати Вашу роботу і рекомендувати її до основного захисту у спеціалізованій вченій раді. Але вважаю, що у Вас ще є кілька днів, аби доопрацювати текст з урахуванням усіх висловлених рекомендацій, щоби вийти на основний захист максимально впевнено та ґрунтовно.

Висновок про перевірку дисертації та наукових публікацій здобувача на виявлення порушення академічної доброчесності з наданням (до витягу додається довідка за підписом проректора з наукової роботи університету).

УХВАЛИЛИ:

ПРИЙНЯТИ такий висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

ВИСНОВОК

фахового семінару кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Карпатського національного університету імені Василя Стефаника про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації на здобуття ступеня

доктора філософії Пронюк Марії Мирославівни на тему:

«Культуротворча діяльність Верховного Архієпископа Української Греко-Католицької Церкви Йосифа Сліпого в середовищі української діаспори другої половини ХХ століття» (галузь знань 03 «Гуманітарні науки», спеціальність 034 «Культурологія»)

1. Актуальність дисертаційного дослідження зумовлена необхідністю комплексного осмислення культуротворчої діяльності Верховного Архієпископа Української Греко-Католицької Церкви Йосифа Сліпого в умовах української діаспори другої половини ХХ століття. У добу, коли питання збереження національної ідентичності, мови, культурної спадщини та духовної єдності українського народу постають із новою гостротою – зокрема, в контексті повномасштабної російської агресії проти України – постать Йосифа Сліпого набуває виняткової актуальності. Його життя і праця є прикладом жертвовного служіння, інтелектуального лідерства та цілеспрямованої діяльності на благо української культури, Церкви та народу. Особливого значення в цьому контексті набуває період перебування Митрополита в Римі після звільнення з радянського ув'язнення у 1963 році, до його смерті – у 1984 році. Саме в ці роки він реалізував низку ініціатив, спрямованих на консолідацію української церковної спільноти за кордоном, збереження національно-культурної ідентичності в умовах еміграції, розвиток богословської науки, релігійної освіти та культурної самосвідомості українців у діаспорі.

У центрі дисертаційного дослідження – культуротворча діяльність Йосифа Сліпого, що розглядається крізь призму таких ключових понять, як культуротворчість – результат людської діяльності в гуманітарній, духовній, суспільній та політичній сферах; Українська Греко-Католицька Церква – як церква власного права (*Ecclesia sui juris*), яка, попри переслідування на Батьківщині, змогла зберегти та посилити свою присутність у світовому християнстві завдяки провідній ролі Йосифа Сліпого; українська діаспора – як частина українського народу, що зберігає і розвиває національну культуру за межами України. Досі значна частина джерельної бази, зокрема архівні документи римського періоду, залишається частково дослідженою в українській науковій традиції. Вивчення пастирських послань, проповідей, листування, спогадів сучасників, матеріалів діаспорної преси дозволяє виявити нові аспекти культурної, освітньої та організаційної діяльності Йосифа Сліпого, зокрема його

спроби інституційного оформлення УГКЦ, заснування Українського католицького університету в Римі, створення мережі наукових та видавничих структур, покликаних плекати українську культурну ідентичність.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлена як необхідністю наукового осмислення малодосліджених сторінок української церковно-культурної історії, так і потребами сучасного суспільства у духовних авторитетах, культурних орієнтирах та збереженні національної єдності в умовах глобальних викликів.

2. Зв'язок теми дослідження з планами науково-дослідних робіт.

Дисертація виконана на кафедрі музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Навчально-наукового інституту мистецтв Карпатського національного університету імені Василя Стефаника. Вона є частиною науково-дослідної теми «Актуальні питання культурології: теорія та історія культури» (державний реєстраційний номер 0117U004571 від 01 січня 2017). Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради раді ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», протокол № 9 від 26 жовтня 2021 року.

3. Особистий внесок здобувача здійснено через опрацювання та введення в науковий обіг ще неопублікованих документів, що стосуються особистості Йосифа Сліпого. Дисертаційне дослідження, опубліковані наукові статті, тези, в яких висвітлено основні положення роботи, виконані самостійно і здійснені в галузі культурології.

4. Практичне значення очікуваних результатів матиме застосування, насамперед, як цілісне представлення культуротворчої діяльності Верховного архієпископа української греко-католицької Церкви Йосифа Сліпого не тільки для історії церкви, а й для української культури взагалі. Матеріали та результати дослідження можуть використовуватися на лекційних курсах із культурології, методики, історії України та УГКЦ. Вони можуть стати поштовхом та основою для подальших наукових досліджень.

6. Використання (апробація) результатів роботи. Основні положення роботи були представлені у формі доповідей на 12 науково-практичних конференціях упродовж 2021–2025 років:

Міжнародних: Міжнародна наукова конференція «Взаємодія культури, науки і мистецтва в питаннях розвитку моральності сучасного європейського суспільства» (28–29 грудня 2021 р., м. Рига, Латвійська республіка). Виступ на тему: «Наукова та книговидавнича діяльність Верховного Архієпископа Української Греко-Католицької Церкви Йосифа Сліпого» – *дистанційно*; Міжнародна науково-теоретична конференція молодих учених «Культура та інформаційне суспільство XXI століття» (20–21 квітня 2023 р.). Виступ на тему: «Значення подорожей Верховного Архієпископа УГКЦ Йосифа Сліпого протягом 1970–1984 рр.» – *дистанційно*; I Міжнародна науково-практична конференція «ALTITUDO MUNDI SPIRITUALIS. Духовність у сучасному світі: просвітницько-культурологічний підхід» (17–18 квітня 2024 р., м. Кременець). Виступ на тему: «Римська сакральна спадщина Йосифа Сліпого» – *дистанційно*; Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Творчий універсалізм у культурі, мистецтві, освіті: ідентифікаційний, комунікаційний, синергетичний виміри» (23–24 травня 2024 р., м. Івано-Франківськ). Виступ на тему: «Божественна Літургія у візантійсько-українському обряді на II Ватиканському Соборі (1962–1965)» – *дистанційно*.

Всеукраїнських: Всеукраїнська науково-практична конференція «Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні» (22–23 березня 2022 р., м. Київ). Виступ на тему: «Культуротворчість у сучасних наукових проєкціях» – *дистанційно*; II Всеукраїнська науково-практична конференція «Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні» (23–24 березня 2023 р., м. Київ). Виступ на тему: «Відтворення традицій українського іконопису в діаспорі на прикладі іконостасу Собору Святої Софії у Римі» – *дистанційно*; Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю (19–20 жовтня 2023 р., м. Івано-Франківськ) «Мистецтво України в контексті інтеграції з художньою культурою Заходу (до 40 – річного ювілею кафедри образотворчого

і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації ПНУ)». Виступ на тему: «Собор Святої Софії у Римі – свідок української культури в Італії» – *дистанційно*; ІХ Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «Гуманітарний і інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих вчених» (15 грудня 2023 р., м. Одеса). Виступ на тему: «Заснування та діяльність музею Українського Католицького Університету в Римі» – *дистанційно*.

Регіональних: Звітна наукова конференція викладачів, докторантів, аспірантів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника за 2021 рік (4–5 квітня 2022 р., м. Івано-Франківськ). Виступ на тему: «Наукова діяльність Верховного Архієпископа УГКЦ Йосифа Сліпого та активізація книговидавництва в римський період його життєтворчості» – *дистанційно*; Звітна наукова конференція викладачів, докторантів, аспірантів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника за 2022 рік (3–7 квітня 2023 р., м. Івано-Франківськ). Виступ на тему: «Становлення Українського католицького університету імені святого Климента Папи у Римі» – *дистанційно*; Звітна наукова конференція викладачів, докторантів, аспірантів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника за 2023 рік (1–5 квітня 2024 р., м. Івано-Франківськ). Виступ на тему: «Співпраця Йосифа Сліпого та Святослава Гординського над мистецьким оформленням Собору Святої Софії у Римі» – *дистанційно*; Звітна наукова конференція викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2024 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (24–28 березня 2025 р., м. Івано-Франківськ). Виступ на тему: «Роль релігійного товариства для українців-католиків «Свята Софія» у збереженні спадщини верховного архієпископа Української Греко-Католицької церкви Йосифа Сліпого» – *дистанційно*.

Всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 31 липня–10 вересня 2023 року на тему «Технології добросесного використання штучного інтелекту у сфері освіти та науки». Виступ на тему: «Використання штучного інтелекту у збереженні культурної спадщини» – *дистанційно*.

7. Особиста участь автора в одержанні наукових та практичних результатів, що викладені в дисертаційній роботі.

Дисертаційне дослідження, опубліковані наукові статті, тези, в яких висвітлено основні положення роботи, виконані самостійно і здійснені в галузі культурології.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі музичної україністики та народно-інструментального мистецтва, науковий керівник – доктор мистецтвознавства, професор кафедри методики музичного виховання та диригування Карась Ганна Василівна.

Робота є результатом самостійних досліджень Пронюк Марії Мирославівни.

8. Перелік публікацій за темою дисертації. Впродовж праці над дослідженням основні результати опубліковано у 18 наукових публікаціях; з них 4 у фахових виданнях України категорії «Б»; 2 статті в іноземному періодичному науковому виданні (Польща, англійською мовою; Латвійська Республіка); 12 тез у матеріалах міжнародних та всеукраїнських конференцій. Усі публікації є одноосібними.

У тому числі:

Статті в наукових фахових виданнях України категорії Б:

1. Пронюк М. Становлення та розвиток Українського католицького університету імені святого Климента Папи у Римі. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*: науковий збірник. Напр.: Культурологія / упоряд. і наук. ред. В. Виткалов. Рівне: РДГУ, 2023. № 45. С. 22–27.

DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi45.633>

URL: <https://zbirnyky.rshu.edu.ua/index.php/ucpmk/article/view/633/1075>

2. Пронюк М. Культурно-духовна цінність Храму святих Сергія і Вакха у Римі для українців в Італії. *Fine Art and Culture Studies*: науковий журнал Волинського національного університету імені Лесі Українки. Напр.: Культурологія. 2024. № 1. С. 211–217.

DOI: <https://doi.org/10.32782/facs-2024-1-27>

URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/art/article/view/1601/1494>

3. Пронюк М. Співпраця Йосифа Сліпого з українськими митцями та науковцями у римський період його життя (1963–1984). *Культурологічний альманах*. 2024. № 2. С. 380–384.

DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.2.47>

URL: <https://almanac.npu.kiev.ua/index.php/almanac/article/view/415/391>

4. Пронюк М. Перший період організації діяльності Секретаріату Центрального Комітету Української Греко-Католицької Церкви для відзначення Тисячоліття Хрещення Руси-України. *Fine Art and Culture Studies*: науковий журнал Волинського національного університету імені Лесі Українки. Напр.: *Культурологія*. 2024. № 4. С. 165–172.

DOI: <https://doi.org/10.32782/facs-2024-4-23>

URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/art/article/view/1904/1791>

Статті в іноземних періодичних виданнях:

5. Proniuk M. A Brief Overview of Scientific and Publicistic Writings of Major Archbishop of the Ukrainian Greek Catholic Church Josyf Slipyj. *Studia Orientale*. 2022. No. 4. P. 160–171.

DOI: <https://doi.org/10.15804/so2022410>

URL: https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_15804_so2022410/c/articles-2176049.pdf.pdf

6. Пронюк М. М. Наукова та книговидавнича діяльність Верховного Архієпископа Української Греко-Католицької Церкви Йосифа Сліпого. *International scientific conference «Interaction of culture, science and art in terms of moral development of modern European society»*: conference proceedings, December 28–29, 2021. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2021. P. 44–49.

URL:

<http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/194/5386/11281-1>

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-178-7-11>

Праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Пронюк М. Культуротворчість у сучасних наукових проєкціях. *Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конференції (Київ, 22–23 березня 2022 р.). Київ: КНУКіМ, 2022. С. 274–277.

URL:

https://drive.google.com/file/d/1RXRPigpWMwRCajNh_b_hP_AlpkIxFq9F/view

8. Пронюк М. Наукова діяльність Верховного Архієпископа УГКЦ Йосифа Сліпого та активізація книговидавництва в римський період його життєтворчості. *Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2021 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 4–5 квітня 2022 р., м. Івано-Франківськ*. Електронне видання. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2022. С. 190–192.

URL: <https://nauka.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/122/2022/08/тези-пну-2022-.pdf>

9. Пронюк М. Відтворення традицій українського іконопису в діаспорі на прикладі іконостасу Собору Святої Софії у Римі. *Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні*: зб. матеріалів II Всеукр. наук.-практ. конф. Київ, 2023. С. 209–213.

URL: <https://drive.google.com/file/d/1zW6cxykkVF0GVBR0dplc-en6l3Nj9jvf/view>

10. Пронюк М. Значення подорожей Верховного Архієпископа УГКЦ Йосифа Сліпого протягом 1970–1984 рр. *Культура та інформаційне суспільство XXI століття*: зб. матеріалів Міжнародної наук.-теорет. конф. молодих учених. Ч. 1. Харків: ХДАК, 2023. С. 47–50.

URL: https://nauka.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/122/2023/10/2023-tezy-vyk-1.pdf?utm_source=chatgpt.com

11. Пронюк М. М. Становлення Українського католицького університету імені святого Климента Папи у Римі. *Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2022 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 3–7 квітня 2023 р., м. Івано-Франківськ*. Електронне видання. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2023. С. 184–185.

URL: https://nauka.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/122/2023/10/2023-tezy-vyk-1.pdf?utm_source=chatgpt.com

12. Пронюк М. Використання штучного інтелекту у збереженні культурної спадщини. *Технології добросовісного використання штучного інтелекту у сфері освіти та науки: матеріали Всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 31 липня–10 вересня 2023 року*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 197–199.

URL: https://cuesc.org.ua/images/informlist/Maket_advanced_training_PSAU.pdf?utm_source=chatgpt.com

13. Пронюк М. Собор Святої Софії у Римі – свідок української культури в Італії. *Мистецтво України в контексті інтеграції з художньою культурою Заходу (до 40 – річного ювілею кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації ПНУ)*: зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 19–20 жовтня 2023 року. Івано-Франківськ: Поліграфія «Зебра», 2023. С. 135–139.

URL: https://odpmr.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/16/2023/12/zbirnyk-materialiv-vseukrainskoi-naukovo-praktychnoi-konferentsii-z-mizhnarodnoiu-uchastiu-2023.pdf?utm_source=chatgpt.com

14. Пронюк М. Заснування та діяльність музею Українського Католицького Університету в Римі. *Гуманітарний і інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих вчених*: матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, 15 грудня 2023 року. Одеса. Львів – Торунь: Liha-Press, 2023. С. 344–347.

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-357-9-103>

URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/download/251/7000/15668-1?inline=1>

15. Пронюк М. Римська сакральна спадщина Йосифа Сліпого. «*ALTITUDO MUNDI SPIRITUALIS. Духовність у сучасному світі: просвітницько-культурологічний підхід*»: збірник матеріалів І Міжнародної науково-практичної конференції, 17–18 квітня 2024 року. Кременець. Івано-Франківськ: Поліграфія «Зebra», 2024. С. 135–139.

DOI: <https://doi.org/10.37835/AMS-2024-17-18-04-6.02>

URL: <https://kogpa.edu.ua/uk/golovna/biblioteka/periodychni-vydannia/126-altitudo-mundi-spiritualis/1494-rymska-sakralna-spadshchyna-yosyfa-slipoho>

16. Пронюк М. Співпраця Йосифа Сліпого та Святослава Гординського над мистецьким оформленням Собору Святої Софії у Римі. *Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника за 2023 рік, 1–5 квітня 2024 р., м. Івано-Франківськ*. С. 355–356.

URL: https://kultart.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/10/zbirnyk-tez-vykladachiv_241018_113741.pdf?utm_source=chatgpt.com

17. Пронюк М. Божественна Літургія у візантійсько-українському обряді на II Ватиканському Соборі (1962–1965). *Творчий універсалізм у культурі, мистецтві, освіті: ідентифікаційний, комунікаційний, синергетичний виміри*:

збірник наукових праць (за матеріалами Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 24–25 травня 2024 р.): електронне видання. Навчально-науковий інститут мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ: «Ксерограф», 2024. С. 66–68.

URL: https://art.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/9/2025/02/zbirnyk-naukovykh-prats-1.pdf?utm_source=chatgpt.com

18. Пронюк М. Роль релігійного товариства для українців-католиків «Свята Софія» у збереженні спадщини верховного архієпископа Української Греко-Католицької церкви Йосифа Сліпого. *Матеріали звітної наукової веб-конференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2024 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 24–28 березня 2025 р., м. Івано-Франківськ*. Електронне видання. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2025. С. 315–316.

URL: <https://drive.google.com/file/d/1NScAYZfMANLaRAKTclXDyaearniSq2RQ/view>

9. Наукове значення виконаного дослідження із зазначенням можливих наукових галузей та розділів програм навчальних курсів, де можуть бути застосовані отримані результати.

Результати дослідження можуть бути використані: у навчальному процесі – зокрема в курсах культурології, релігієзнавства, історії України, історії УГКЦ, мистецтвознавства; для формування міждисциплінарних гуманітарних студій, що поєднують культурологічний, богословський та історичний підходи; у культурній політиці України, зокрема в контексті співпраці з українською діаспорою та збереження національної ідентичності в еміграції; для створення просвітницьких і меморіальних проєктів, спрямованих на популяризацію спадщини Йосифа Сліпого як культурного лідера українського зарубіжжя.

10. Практична цінність результатів дослідження із зазначенням конкретного підприємства або галузі народного господарства, де вони можуть бути застосовані.

Напрацювання дисертації матимуть конкретне застосування в освіті, науці, культурному плануванні та формуванні історичної пам'яті.

3. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення.

Дисертація за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам МОН України.

ВВАЖАТИ:

1. Що дисертаційна робота Пронюк Марії Мирославівни на тему: «Культуротворча діяльність Верховного Архієпископа Української Греко-Католицької Церкви Йосифа Сліпого в середовищі української діаспори другої половини ХХ століття» є завершеною науковою працею, у якій розв'язано конкретне наукове завдання – висвітлено вплив Йосифа Сліпого, як церковного і культурного діяча, на формування, збереження та розвиток української культури і національної ідентичності у середовищі діаспори в умовах політичної еміграції, духовного спротиву та культурної мобілізації, що має важливе значення для галузі знань 03 Гуманітарні науки.

2. За темою дисертації опубліковано 18 наукових публікацій, де повністю відображені основні результати дисертації, з них: 4 статті у фахових виданнях України категорії «Б»; 2 статті в іноземному періодичному науковому виданні (Польща, англійською мовою; Латвійська Республіка); 12 тез у матеріалах міжнародних та всеукраїнських конференцій.

3. Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

РЕКОМЕНДУВАТИ дисертаційну роботу «Культуротворча діяльність Верховного Архієпископа Української Греко-Католицької Церкви Йосифа Сліпого в середовищі української діаспори другої половини ХХ століття»,

подану Пронюк Марією Мирославівною на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Рекомендується для подання до розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Розглянувши заяви і документи голови СВР, рецензентів і опонентів та встановивши, що подані документи відповідають вимогам до членів спеціалізованої вченої ради згідно Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

ПРОПОНУВАТИ вченій раді Університету призначити наступний склад разової ради:

Головою разової спеціалізованої вченої ради

1. Дутчак Віолетту Григорівну – докторку мистецтвознавства, професорку, завідувачку кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

1. **Дутчак В.** Специфіка творчого універсалізму бандуристів української діаспори. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музичне мистецтво*. 2022. Т. 5, № 1. С. 56–68.

DOI: [10.31866/2616-7581.5.1.2022.258148](https://doi.org/10.31866/2616-7581.5.1.2022.258148)

URL: <http://musical-art.knukim.edu.ua/issue/view/15465>

URL: <http://musical-art.knukim.edu.ua/article/view/258148/255193>

Ключові слова: бандурне мистецтво, діаспора, творчий універсалізм, вектори творчої діяльності, синергія творчості.

2. **Дутчак В.** Промоція бандурного мистецтва за кордоном на зламі 80–90-х рр. XX століття: (за документальними та аудіальними джерелами архіву Українського Вільного Університету). *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музичне мистецтво*, 6 (1), 2023. С. 100–114.

DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7581.6.1.2023.277893>

Ключові слова: Український Вільний Університет, архівні колекції УВУ, радіо «Свобода», бандурне мистецтво, **українська діаспора**, курси гри на бандурі, жанрово-тематичний репертуар солістів та колективів бандуристів, вектори творчої діяльності бандуристів.

3. **Дутчак В., Карась Г.** Естрадні виміри сучасного бандурного мистецтва. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Мистецтвознавство.* Вип. 44. Рівне, 2023. С. 110–117.
DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpm.vi44.610>

Ключові слова: естрадне виконавство, естетика та форми естрадного мистецтва, бандурне мистецтво України та **української діаспори**, солісти-бандуристи, ансамблі бандуристів, репертуарні та жанрово-стильові пріоритети, звукозаписи, медіа-шоу, фестивальний рух.

4. **Дутчак В., Фабрика-Процька О.** Культуротворча концепція діяльності кардинала Йосифа Сліпого в українському зарубіжжі. *Актуальні питання гуманітарних наук: / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря].* Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2025. Вип. 88. Том 1. С. 131–139. ISSN 2308-4863.

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/88-1-19>

URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/88_2025/part_1/21.pdf

Ключові слова: українська культура, культуротворчість, УГКЦ, **Й. Сліпий**, концепція культури, **релігія**, духовність, **українське мистецтво**, українська діаспора.

Рецензентами:

2. **Фабрику-Процьку Ольгу Романівну** – докторку мистецтвознавства, професорку, професорку кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

1. **Фабрика-Процька О. Р.** Історико-культурна ідентифікація Карпатського пограниччя. *Музичне мистецтво і культура*. Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2022. Вип. 34, кн. 2. С. 5-19. ISSN: 2524-0447 .

DOI <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2022-34-2-1>

URL: https://www.researchgate.net/publication/366641623_Istoriko-kulturna_identifikacia_karpatskogo_pogranicca

Ключові слова: карпатський регіон, ідентифікація, пограниччя, історія, лемки, українці, русини, долиняни, верховинці.

2. **Фабрика-Процька О. Р.** Популяризація лемківського пісенного фольклору у виконавській практиці митців України й діаспори. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*: наук. зб. Вип. 44 / упоряд. і наук. ред. В. Г. Виткалов; редкол.: Г. П. Чміль, О. С. Афоніна, С. В. Виткалов та ін. ; наук.-бібліогр. редагування наукової бібліотеки РДГУ. Рівне: РДГУ. 2023. С. 106-111.

DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpm.vi44.609>

URL: <https://zbirnyky.rshu.edu.ua/index.php/ucpm/article/view/609>

Ключові слова: вокальне виконавство, ідентифікація, лемківські пісні, фольклор, фестиваль, міжкультурна комунікація, соціокультурний простір, естрада, івент-технологія.

3. **Дутчак В., Фабрика-Процька О.** Культуротворча концепція діяльності кардинала Йосифа Сліпого в українському зарубіжжі. *Актуальні питання гуманітарних наук*: / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2025. Вип. 88. Том 1. С. 131–139.

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/88-1-19>

URL: https://www.apfn-journal.in.ua/archive/88_2025/part_1/21.pdf

Ключові слова: українська культура, культуротворчість, УГКЦ, Й. Сліпий, концепція культури, релігія, духовність, українське мистецтво, українська діаспора.

Офіційними опонентами:

4. Граб Уляну Богданівну – доктора мистецтвознавства, доцента, завідувачку кафедри музичної медієвістики та україністики Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка

1. **Граб У.** Українська музична біографістика: до проблеми вибору методологічних координат. *Українська музика*, 2023. 2(45) с. 18-26.

URL: <http://journals.inma.lviv.ua/index.php/ukrmuzyka/issue/view/36>

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-0926-2023-2-45>

Ключові слова: музична біографія, творча біографія, життєтворчість, інтелектуальна біографія, музикознавець.

2. **Граб У.** Візантійський хор Антоновича в українських політичних акціях: значення і ризики. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка*. 2022. № 48. С. 21–27.

URL: <http://journals.inma.lviv.ua/index.php/ukrmuzyka/index>

DOI: <https://doi.org/10.32782/2310-0583-2022-48.03>

DOI <https://doi.org/10.32782/2310-0583-2022-48.03>

Ключові слова: М. Антонович, Візантійський хор, еміграція, радянські спецслужби.

3. **Граб У., Одрехівський Р.** Взаємини Йосифа Сліпого і Мирослава Антоновича: життєвий та мистецький виміри. *Актуальні питання гуманітарних наук*: / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2025. Вип. 89. Том 1. С. 191–197.

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/89-1-27>

URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/89_2025/part_1/29.pdf

Ключові слова: Йосип Сліпий, Мирослав Антонович, українська музика, церковний спів, «Візантійський хор», ідентичність, мистецька еміграція.

5. **Одрехівського Романа Васильовича** – доктора мистецтвознавства, професора, професора кафедри хореографії та мистецтвознавства Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського.

1. **Одрехівський Р.** Іконостаси в Галичині: історія та художні особливості у становленні дизайну. *Художня культура. Актуальні проблеми* [головний редактор А. Чібалашвілі]. Київ: ІПСМ НАМ України, 2021. №17(1). С. 49–58.

DOI: [https://doi.org/10.31500/1992-5514.17\(1\).2021.235127](https://doi.org/10.31500/1992-5514.17(1).2021.235127)

URL: <http://hudkult.mari.kyiv.ua/article/view/235127>

Ключові слова: іконостас, сакральне різьблення, традиційне народне мистецтво, історичні стилі, становлення дизайну, **національна культура.**

2. **Одрехівський Р.** Мистецтво як художньо-естетичний феномен сакральної культури українців Галичини. *Народознавчі зошити*. Львів. 2023. № 2. С. 379–385

DOI <https://doi.org/10.15407/nz2023.02.379>

URL: <https://nz.lviv.ua/en/2023-en-2-14/>

Ключові слова: філософія мистецтва, **сакральна культура, християнська віра, церква, іконостас.**

3. **Одрехівський Р.** Відображення національного відродження у мистецтві Галичини кінця XIX – початку XX століття. *Народознавчі зошити*. Львів. 2025. № 1. 119–125.

DOI <https://doi.org/10.15407/nz2025.01.119>

URL: <https://nz.lviv.ua/2025-1-13/>

Ключові слова: розвиток мистецтва, національне відродження, **художня культура, різьблення, мистецька школа, національні традиції, ікона, сакральне мистецтво, етнодизайн.**

4. **Одрехівський Р.** Меморіальні споруди Тернопільщини (витоки та становлення дизайну в XIX – першій третині XX століття). *Культурологічна думка*. 2022. № 21. С. 128–137.

DOI: <https://doi.org/10.37627/2311-9489-21-2022-1.128-137>

URL:

https://www.culturology.academy/wp-content/uploads/KD21_Odrekhivskyi.pdf

Ключові слова: **Тернопільщина**, меморіальні споруди, художнє каменярство, камінь-пісковик, **хрест**.

5. **Одрехівський Р.** Сакральне мистецтво в контексті становлення дизайну середовища культових споруд Галичини. *Культурологічна думка: збірник наукових праць*. Київ. 2021. № 19. С. 76–89.

DOI: <https://doi.org/10.37627/2311-9489-19-2021-1.76-89>

URL:

https://www.culturology.academy/wp-content/uploads/KD19_Odrekhivskyi.pdf

Ключові слова: **Галичина**, **сакральне мистецтво**, дизайн середовища, народні традиції, церква.

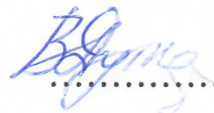
6. **Граб У., Одрехівський Р.** Взаємини Йосифа Сліпого і Мирослава Антоновича: життєвий та мистецький виміри. *Актуальні питання гуманітарних наук*: / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2025. Вип. 89. Том 1. С. 191–197.

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/89-1-27>

URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/89_2025/part_1/29.pdf

Ключові слова: Йосип Сліпий, Мирослав Антонович, українська музика, церковний спів, «Візантійський хор», ідентичність, мистецька еміграція.

Головуюча на засіданні фахового семінару:
докторка мистецтвознавства, професорка,
завідувачка кафедри музичної україністики
та народно-інструментального мистецтва
Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника

.....Віолетта ДУТЧАК

Секретар семінару:
кандидатка мистецтвознавства,
викладачка кафедри музичної україністики
та народно-інструментального мистецтва
Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Наталія ФЕДОРНЯК

20 жовтня 2025 року

ПІДПИС	<i>Дутчак В. Ч.</i> <i>Федорук Н.</i>
ЗАСВІДЧУЮ	
Начальник відділу кадрів	
<i>СМР</i>	
Орест СМІШКО	
« 22 »	10 20 25 р.

